

בס"ד

'אבני דרך' נתיב שותפי פיתוח (נש"ף) בלימודי היסטוריה בחמ"ד

2 יחידות החובה

חוברת הנחיות ועזרי-הוראה למורה

יוסי לונדין

מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

רחלי שיינר

מדריכה ארצית בהיסטוריה חמ"ד-

נתיב שותפי פיתוח

מסמך מעודכן - תשפ"ז

תוכן עניינים

מהו נתיב שותפי פיתוח? - עמ' 2

תנאי סף להצטרפות לנתיב שותפי פיתוח - עמ' 3

מסלול עבודת חקר - עמ' 4-5

מסלול תלקיט חקר - עמ' 6-7

לוחות זמנים בתוכנית - עמ' 8

נתיב שותפי פיתוח היסטוריה חמ"ד

1. מהו נתיב שותפי פיתוח?

נתיב שותפי פיתוח מזמין את המורים לבנות תכנית הוראה-למידה-הערכה חדשנית המבוססת על תכנית הלימודים, ייחודית לבית הספר ושונה מהמתווים האחרים שהוצעו על ידי הפיקוח. הנתיב מאפשר מרחב אוטונומי לבית הספר, בחירה והזדמנויות להביא לידי ביטוי את היצירתיות, היזמות ומימוש רוח וחזון בית הספר.

התוכנית הדו-שנתית תהיה מבוססת על גיוון בדרכי הוראה, למידה והערכה, ותשלב **פיתוח חשיבה מסדר גבוה ומיומנויות חקר במגוון פרקטיקות**.

נתיב זה מחליף את תכנית תמ"ר.

בנתיב זה יש שני מסלולים: מסלול **עבודת חקר** ומסלול **תלקיט**.

תכנית הלימודים המוצעת תכלול **העמקה לפחות 70% מהתכנים המחייבים** בהלימה של שאלון 29281 (כפי שהם מופיעים בחוזר המפמ"ר - תשפ"ז).

התכנים הנוספים - 30% - ייקבעו על ידי בית הספר, בהתאם לרוחו ולערכיו.

בנתיב שותפי פיתוח הלמידה תהיה מעמיקה ו'חקרנית' יותר. התלמידים לומדים את תכנית הלימודים תוך הדגשת ההיבט המחקרי. התלמידים חוקרים נושא שבחרו תוך שימוש במיומנויות חקר כגון: שאלת שאלות, השערת השערות, איתור והערכת מקורות מידע, קריאת מקורות מידע ראשוניים ואקדמיים, הסקת מסקנות וכתובת עבודות. מושם דגש גם על עבודת צוות ושיתוף פעולה בין התלמידים, המשלב למידה והוראת עמיתים. התהליך מלווה בהנחיה צמודה של מורה הכיתה במהלך השיעורים.

התכנית מיועדת למורים בעלי מוטיבציה לסחוף את תלמידיהם אל תוך מסע של חקר, על האתגרים הכרוכים בו ועל הרווחים החשובים הטמונים בו.

הכניסה לנתיב מותנית בעמידה בתנאי הסף של בית הספר ושל המורה האמור ללמד בתוכנית.

העבודות נכתבות בסביבת הקלאסרום (או הטימס לבתי הספר המשתמשים בטימס), על כן בית הספר צריך לדאוג לסביבה טכנולוגית מתאימה.

שימו לב!

החל משנת תשפ"ז - יש לשלב בתוכנית לפחות 5% הנלמדים באמצעות AI.

החל משנת תשפ"ו - יש להגיש בקשת הצטרפות לתכנית מידי שנה דרך מערכת הבגרויות החדשה.

2. תנאי הסף להצטרפות בית ספר לנתיב שותפי פיתוח:

1. היבט מינהלי:

- בית הספר 'ירוק' בטוהר הבחינות במהלך שלוש השנים האחרונות.
- לביה"ס קיימת הכרה בציונים בית-ספריים.
- לא היה שק"ד במהלך שלוש השנים האחרונות.
- המלצת המפקח הכולל של בית ספר.

2. הקצאת שעות על פי המתחייב בחוזר מנכ"ל: לפחות 3 ש"ש בשנה הראשונה ו-3 ש"ש בשנה

השנייה. מומלץ מאד לתת שעה נוספת.

3. התחייבות לשמירה על נהלי ההפעלה של התכנית.

4. התחייבות לשיבוץ להוראה של המורים שקיבלו אישור בלבד להוראה בתכנית והתחייבותם של מורים אלו להשתלב בפיתוח מקצועי ייעודי.

5. הקצאת זמן למפגש של המורים עם המדריכה המלווה את בית הספר.

6. בית הספר מחויב לדאוג לסביבה טכנולוגית מתאימה.

תנאי הסף להצטרפות מורה לנתיב שותפי פיתוח:

1. בעל תואר אקדמי להוראת היסטוריה.

2. ניסיון של לפחות 3 שנות הוראה בהיסטוריה בחטיבה העליונה.

3. המורה השתתף באחת מהשתלמויות המפמ"ר בהיסטוריה חמ"ד במהלך השנתיים האחרונות.

4. כל המורים המלמדים בנתיב שותפי פיתוח מחויבים בהשתלמות שנתיית מטעם המפמ"ר של 30 שעות כתנאי להמשך הוראה בנתיב שותפי פיתוח.

פרטי ההשתלמות יפורסמו בתחילת שנת הלימודים.

הצטרפות מורים חדשים לתוכנית מותנית באישור מפמ"ר: [נוהל צירוף מורים חדשים בנתיב שותפי פיתוח היסטוריה חמד](#).

3. מסלול עבודת חקר ומסלול תלקיט

המורים המלמדים בנתיב שותפי פיתוח יכולים ללמד במסלול עבודת חקר או במסלול תלקיט. אירועי הערכה בנתיב יכללו מיומנויות מסדר חשיבה גבוה ומיומנויות חקר. על כן, יש חשיבות גדולה בבניית תוכנית דו שנתית מותאמת. מומלץ להתייעץ עם המדריכה בבניית התוכנית. **התוכנית הדו שנתית וכל אירועי הערכה (כולל המבחן המסכם) צריכים לקבל אישור מראש.** לאחר שליחת הציונים הסופיים תיערך בקרה מדגמית.

4. מסלול עבודת חקר- נהלים

במסלול זה יהיו לפחות ארבעה אירועי הערכה. **שימו לב: כל אירועי הערכה עם מחוויי הציונים יהיו בקלאסרום (או בטימס) כולל אירועי ההערכה של השנה הראשונה.**

יש לשתף את מייל הפיקוח כמורה נוסף בכיתת הקלאסרום. history-mmd@israschool.org.il

בשנה הראשונה, יהיו לפחות **שני** אירועי ההערכה: אירוע הערכה **אחד** בחטיבת מסורת ומודרנה ואירוע הערכה **אחד** בחטיבת נאציזם ושואה.

בשנה זו על התלמיד לרכוש את מיומנויות החקר **כלי עזר למיומנויות חקר**. אירועי ההערכה בשנה זו יישמו את המיומנויות על החומר הנלמד. **בשנה השנייה,** על התלמיד לכתוב **עבודת חקר** רחבת היקף (על חטיבות הלימוד של השנה השנייה). בנוסף לכך תימשך הוראת נושאי הלימוד המחייבים.

בנוסף, ייערך **מבחן מסכם** על לפחות 50% מהחומר הנלמד במהלך השנתיים. המבחן יחובר על ידי המורה המלמד ויבדק על ידו. הציון יהווה חלק מהציון הסופי של התלמיד. **שימו לב:** **המבחן המסכם אמור לכלול 3 פרקים בבחינה:**

פרק א'- שאלות ידע והבנה, פרק ב'- ניתוח מקור מילולי, פרק ג'- ניתוח מקורות חזותיים. אם הבחינה היא עם חומר פתוח, על כל שאלה לכלול "קומה נוספת" של מיומנויות מסדר חשיבה גבוה.

יש להגיש את הבחינה לאישור המדריכה הארצית.

משימות ההערכה תתבצענה בזוגות או באופן יחידני (ולא בקבוצות של מעל 2 תלמידים). התוכנית היא **דו שנתית** וכוללת את נושאי הלימוד, את אירועי הערכה עם מחוויי מפורטים ואת טבלת חישוב הציון הסופי לאישור מראש.

בנוסף לתוכנית העבודה הדו-שנתית, יש לשלוח את כל אירועי הערכה לאישור (גם אירועי הערכה של השנה הראשונה + מבחן מסכם).

דגשים להוראת עבודת החקר:

- על נושא העבודה להיות מתוך הנלמד בשנה השנייה של התכנית. המורה יבחר נושא רחב (למשל: שנות החמישים במדינת ישראל וכד') והתלמידים יבחרו נושא ממוקד מתוכו. חשוב לשים לב כי שאלת החקר תהיה שאלה הדורשת מחקר היסטורי בלבד.
- הצעת החקר יסודה בשאלת חקר: שאלה פורייה, תשובתה אינה פשוטה ואינה פשטנית, יש לה צדדים לכאן או לכאן.
- עבודת החקר יסודה בהצעת חקר מפורטת. מומלץ להתייעץ עם המדריכה הארצית באישור הצעות החקר.
- עבודת החקר אינה עבודה סיכומית. לא ניתן, למשל, לסכם את מהלכו של מרד גטו ורשה כעבודת חקר. אם הנושא הנבחר על ידי התלמיד הוא מרד גטו ורשה, עליו לשאול שאלת חקר, כגון – "באיזו מידה השפיע מרד גטו ורשה על מהלך המלחמה?" – שאלה שיש לה תשובות לכאן ולכאן.
- העבודה עצמה חייבת לכלול רפלקציה בדיון המסכם (ראו קישור למחווין להלן).
- בתום תהליך כתיבת העבודה, על התלמידים להכין פרזנטציה קצרה ולהציג את ממצאיהם לתלמידי הכיתה (במפגש זה יתכן ויבקרו גם המדריכה ו/או המפמ"ר).
- היקף העבודה הוא 12-20 עמודי תוכן. העבודה בנויה על לפחות 4 פריטים ביבליוגרפים אקדמיים.
- כתיבת העבודה דורשת נסיעה לספרייה אקדמית. יש להיערך לכך בהתאם מראש.
- העבודה צריכה לעמוד בכללי כתיבת עבודה אקדמית כפי שנהוג במחלקות למדעי הרוח. לכללי כתיבה אקדמית לחץ כאן.
- חשוב מאוד להנחות את התלמידים לכתוב הערות שוליים עם כל המקורות שנלקחו לשם כתיבת העבודה בהתאם לכללי כתיבה אקדמיים.

קישור למחווין להערכת עבודות החקר

עם סיום לימודי התכנית, ידווחו ציוני התלמיד על טופס אקסל (יש לפרט את ציוני התלמיד על פי אירועי הערכה השונים + ציוני המבחן המסכם) ואלו יישלחו למדריכה הארצית. לאחר קבלת הציונים תיערך בקרה מדגמית של הפיקוח. רק לאחר אישור הבקרה ואישור המפמ"ר, ידווחו הציונים על ידי בית-הספר.

4. מסלול תלקיט - נהלים

במסלול זה יהיו לפחות שמונה אירועי הערכה.

שימו לב: כל אירועי הערכה עם מחוויי הציונים יהיו בקלאסרום (או בטימס).

יש לשתף את מייל הפיקוח כמורה נוסף בכיתת הקלאסרום. history-mmmd@israschool.org.il

בשנה הראשונה - יהיו לפחות **ארבעה** אירועי הערכה: **שני** אירועי הערכה בחטיבת מסורת ומודרנה

ושני אירועי הערכה בחטיבת נאציזם ושואה.

אירועי ההערכה יכללו מיומנויות מסדר חשיבה גבוה ומיומנויות חקר.

בשנה השנייה - יהיו לפחות **שלושה** אירועי הערכה על חטיבות הלימוד מיישוב למדינה ומדינת

ישראל. אירועי ההערכה יכללו מיומנויות מסדר חשיבה גבוה ומיומנויות חקר.

אירוע ההערכה האחרון בתלקיט יכלול את כל מיומנויות החקר שנלמדו במהלך השנתיים (מיני חקר).

בנוסף, ייערך **מבחן מסכם** על לפחות 50% מהחומר הנלמד במהלך השנתיים.

המבחן יחובר על ידי המורה המלמד ויבדק על ידו. הציון יהווה חלק מהציון הסופי של התלמיד.

שימו לב: **המבחן המסכם אמור לכלול 3 פרקים:**

פרק א' - שאלות ידע והבנה, פרק ב' - ניתוח מקור מילולי, פרק ג' - ניתוח מקורות חזותיים.

אם הבחינה היא עם חומר פתוח, על כל שאלה לכלול "קומה נוספת" של מיומנויות מסדר חשיבה גבוה.

יש להגיש את הבחינה לאישור המדריכה הארצית.

יש להגיש **תוכנית דו-שנתית** הכוללת את נושאי הלימוד בארבע חטיבות הלימוד, את כל אירועי

הערכה עם מחוויי מפורטים ואת טבלת חישוב הציון הסופי.

יש לשלוח את תוכנית העבודה הדו-שנתית עם כל אירועי הערכה (משימות התלקיט + מבחן מסכם) לאישור.

מבנה תלקיט החקר:

על אמצעי ההערכה במהלך הפעלת התכנית להיות מגוונים ולכלול משימות שונות הכוללות עבודה עצמית, מרכיבים יצירתיים, משימות חשיבה והתייחסות למקורות היסטוריים שונים.

משימות ההערכה השונות אמורות לשקף לא רק את בקיאות התלמידים בנושאים שנלמדו אלא גם את המיומנויות שרכשו ואת כישורי החשיבה שהתפתחו במהלך הלמידה.

משימות ההערכה ישקפו תהליך של רכישת מיומנויות חקר ביניהן: שאילת שאלות, בחירת נושא, ניסוח שאלת חקר, איתור והערכת מקורות מידע שונים, ניתוח מקורות היסטוריים ומאמרים אקדמיים, שילוב מקורות וכתיבה עצמאית, תכנון מהלך חקר, הצגת ידע ודיבור בפני קהל.

כמו כן, יכתבו התלמידים רפלקציה על כל משימה שיכתבו.

כלי עזר למיומנויות חקר

משימות ההערכה תתבצענה בזוגות או באופן יחידני. (ולא בקבוצות של מעל 2 תלמידים.)

פירוט אירועי הערכה בתלקיט החקר:

- במסגרת לימודי החטיבה הראשונה **מסורת ומודרנה** - יתבצעו לפחות שני אירועי הערכה בהם יידרשו התלמידים למיומנויות חקר ראשוניות, כגון ניסוח שאלות ושאלות חקר, ניתוח מקורות ראשוניים ומיזוג טקסטים.
- במסגרת לימודי החטיבה השנייה **נאציזם ושואה** - יתבצעו לפחות שני אירועי הערכה, בהם יידרשו התלמידים למיומנויות חקר נוספות, כגון איתור והערכת מקורות מידע, ניתוח מגוון רחב של מקורות היסטוריים שונים קריאה ביקורתית של מאמר: הבנת הנקרא; מיומנות סיכום, הדגשה, זיהוי מגמת הכותב; הבחנה בין טענה לראיה וחשיבה ביקורתית.
- במסגרת לימודי החטיבה השלישית **מיישוב למדינה** - יתבצעו לפחות שני אירועי הערכה, ובהם יידרשו התלמידים למיומנויות חקר נוספות, כגון התמודדות עם מאמרים אקדמיים, שילוב מאמרים, כתיבה והסקת מסקנות באופן עצמאי על בסיס ידע היסטורי נרכש, השוואה מחקרית בין טענה מחקרית כללית לבין מקור ראשוני, תכנון חקר המבוסס על שאלת חקר, איתור מקורות מידע, כתיבה עצמאית והצגת הידע ועמידה מול קהל.
- במסגרת לימודי החטיבה הרביעית **מדינת ישראל** - יתבצע לפחות אירוע הערכה אחד, ובו יידרשו התלמידים ליישם את מיומנויות החקר שנלמדו עד כה. (מיני חקר).

כללי כתיבה אקדמית עם הערות שוליים וביבליוגרפיה

מומלץ לשלב במשימות גם משימות יצירתיות ומגוונות. בנוסף, התלמיד יגיש רפלקציה לכל משימה.

התלקיט אמור לכלול לפחות שבעה אירועי הערכה (ובנוסף, מבחן מסכם אחד), כשלכל אירוע הערכה מצורף דף רפלקציה של התלמיד ומחוון של המורה המפרט את רכיבי הציון לאירוע הערכה זה.

עם סיום לימודי התכנית, ידווחו ציוני התלמיד בטופס אקסל (יש לפרט את ציוני התלמיד על פי אירועי הערכה השונים + ציוני המבחן המסכם) ואלו יישלחו למדריכה הארצית. לאחר קבלת הציונים תיערך בקרה מדגמית של הפיקוח. רק לאחר אישור הבקרה ואישור המפמ"ר, ידווחו הציונים על ידי בית-הספר.

5. לוח זמנים

הגשת תוכנית דו שנתית לאישור - דרך מערכת הבגרויות החדשה בהתאם ללו"ז שפורסם.

הגשת אירועי הערכה לאישור: משימות + בחינה - רצוי לשלוח לפני תחילת שנת הלימודים, ולכל המאוחר עד 3 שבועות לפני תחילת ההוראה בכיתה (כדי לאפשר זמן לתיקונים במידה ויהיה צורך).

במסלול עבודת חקר - מומלץ לשלוח את הצעות החקר, ובמיוחד את הצעות החקר שיש בהן התלבטות לגבי שאלות החקר.

על כל אירועי הערכה בשני המסלולים להיות מוכנים ובדוקים על ידי המורה בקלאסרום בהתאם למחווים, עד לתאריך ז' אייר תשפ"ז. 14.5.27
בתאריך זה ישלח המורה למדריכה הארצית את ציוני כלל התלמידים בטבלה עם פירוט כלל מרכיבי הציון.

לאחר שליחת ציוני העבודות תיערך בקרה מדגמית באמצעות מערכת הקלאסרום.

דוגמה לטבלת אקסל לדיווח ציונים במסלול עבודת חקר

דוגמה לטבלת אקסל לדיווח ציונים במסלול תלקיט

בדומה לטבלאות אלו, יש להכין טבלת אקסל בהתאם למספר אירועי הערכה בתוכנית הדו-שנתית המאושרת וחשוב האחוזים לכל אירוע הערכה בהתאם לאישור שקיבלתם בתוכנית הדו שנתית.

בהצלחה רבה!